# DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

27. juni 1996 *

I sag C-234/94,

angående en anmodning, som Bundesgerichtshof i medfør af EF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

**Waltraud Tomberger**

mod

**Gebrüder von der Wettern GmbH,**

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 31, stk. 1, og artikel 59 i Rådets fjerde direktiv 78/660/EØF af 25. juli 1978 på grundlag af traktatens artikel 54, stk. 3, litra g), om årsregnskaberne for visse selskabsformer (EFT L 222, s. 11), som ændret ved Rådets syvende direktiv 83/349/EØF af 13. juni 1983 på grundlag af traktatens artikel 54, stk. 3, litra g), om konsoliderede regnskaber (EFT L 193, s. 1),

har

* Processprog: tysk.

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, D.A.O. Edward (refererende dommer), og dommerne J.-P. Puissochet, J.C. Moitinho de Almeida, C. Gulmann og M. Wathelet,

generaladvokat: G. Tesauro
justitssekretær: assisterende justitssekretær H. von Holstein,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Waltraud Tomberger ved advokat Hansjürgen Herrmann, Köln

— Gebrüder von der Wettern GmbH ved advokat Adelgund Hofmeister, Köln

— den tyske regering ved Regierungsdirektor Alfred Dittrich, Forbundsjustitsministeriet, og Oberregierungsrat Bernd Kloke, Forbundsøkonomiministeriet, som befuldmægtigede

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent Antonio Caeiro og juridisk konsulent Jürgen Grunwald, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 16. november 1995 er afgivet mundtlige indlæg af Waltraud Tomberger ved advokat Klaus Heinemann, Köln, af Gebrüder von der Wettern GmbH ved advokat Adelgund Hofmeister, af den tyske regering ved Alfred Dittrich, af Det Forenede Kongeriges regering ved Barrister David Anderson og af Kommissionen ved Jürgen Grunwald,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 25. januar 1996,

afsagt følgende

## Dom

1 Ved kendelse af 21. juli 1994, indgået til Domstolen den 18. august 1994, har Bundesgerichtshof i medfør af EF-traktatens artikel 177 forelagt et præjudiciel spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 31, stk. 1, og artikel 59 i Rådets fjerde direktiv 78/660/EØF af 25. juli 1978 på grundlag af traktatens artikel 54, stk. 3, litra g), om årsregnskaberne for visse selskabsformer (EFT L 222, s. 11, herefter »fjerde direktiv«), som ændret ved Rådets syvende direktiv 83/349/EØF af 13. juni 1983 på grundlag af traktatens artikel 54, stk. 3, litra g), om konsoliderede regnskaber (EFT L 193, s. 1).

2 Spørgsmålene er blevet rejst under en sag mellem Waltraud Tomberger (herefter »sagsøgeren«) og Gebrüder von der Wettern GmbH (herefter »sagsøgte«), der er et tysk selskab med hjemsted i Tyskland.

3 I fjerde direktivs artikel 2, stk. 3, der har samme ordlyd som fjerde betragtning, bestemmes:

»Årsregnskabet skal give et pålideligt billede af selskabets aktiver og passiver, økonomiske stilling samt resultatet.«

4 I artikel 2, stk. 5, bestemmes:

»Hvis det i særlige tilfælde viser sig, at anvendelsen af en bestemmelse i dette direktiv vil stride imod den forpligtelse, der er fastsat i stk. 3, skal der ske undtagelse fra denne bestemmelse, for at der kan gives et pålideligt billede i henhold til stk. 3.«

5 I fjerde direktivs artikel 31, stk. 1, anføres:

»1. Medlemsstaterne drager omsorg for, at de poster, der opføres i årsregnskabet, værdiansættes i overensstemmelse med følgende almindelige principper:

...

c) værdiansættelsen skal i alle tilfælde ske under udvisning af behørig forsigtighed og især:

aa) må kun den fortjeneste, der er konstateret på statustidspunktet, medtages

bb) skal der tages hensyn til alle forudseelige risici og eventuelle tab, som er opstået i løbet af det regnskabsår, årsregnskabet vedrører, eller i et tidligere regnskabsår, selv om disse risici eller tab først bliver kendt mellem statustidspunktet og det tidspunkt, hvor det udarbejdes

...

d) der skal tages hensyn til indtægter og udgifter vedrørende det år, som regnskabet omfatter, uden hensyn til det tidspunkt, hvor disse indtægter indgår eller udgifter udbetales

...«

6 I den ændrede affattelse af fjerde direktivs artikel 59, stk. 1, bestemmes:

»Medlemsstaterne kan tillade eller foreskrive, at kapitalinteresser som defineret i artikel 17 i virksomheder, på hvis driftsmæssige og finansielle ledelse der udøves en betydelig indflydelse, opføres i balancen i overensstemmelse med stk. 2-9 som underposter til posterne 'Andele i tilknyttede virksomheder' og 'Kapitalinteresser', alt efter tilfældet.«

7 Artikel 59, stk. 2-9, foreskriver i den ændrede affattelse to værdiansættelsesmetoder for de i stk. 1 nævnte kapitalinteresser.

8 Sagsøgeren, der er anpartshaver i det sagsøgte selskab, har anfægtet selskabets årsregnskab for regnskabsåret 1. januar 1989 til 31. december 1989, således som dette er godkendt af selskabets generalforsamling den 19. oktober 1990.

9 Det sagsøgte selskab har kapitalinteresser i bl.a. selskaberne Technische Sicherheitssystem GmbH og Gesellschaft für Bauwerksabdichtungen mbH (herefter »TSS« og »GfB«), som det sagsøgte selskab ejer 100%.

10 Den 29. juni 1990 blev årsregnskaberne for TSS og GfB, ligeledes for regnskabsåret 1. januar 1989 til 31. december 1989, godkendt af deres respektive generalforsamlinger. Det fremgår af regnskaberne, at der for regnskabsåret 1989 var hensat udbytte til det sagsøgte selskab, men at udbyttet endnu ikke var udbetalt.

11 I sagsøgtes årsregnskab for 1989 er medtaget det udbytte, der var uddelt til selskabet af TSS og GfB for regnskabsåret 1988, men ikke det udbytte, der var hensat for regnskabsåret 1989.

12 Sagsøgeren er af den opfattelse, at det udbytte, der af TSS og GfB er hensat til det sagsøgte selskab for regnskabsåret 1989, i henhold til fjerde direktiv skulle have været medtaget i dette selskabs regnskab for samme regnskabsår, og hun anlagde derfor sag ved Landgericht med påstand om, at den beslutning, der er truffet af det sagsøgte selskabs generalforsamling om godkendelse af årsregnskabet for

regnskabsåret 1989, kendes ugyldig. Sagsøgeren fik ikke medhold i første instans eller under appelsagen og iværksætte herefter revisionsanke ved Bundesgerichtshof.

13 Bundesgerichtshof fandt, at det krav, der tilkommer en virksomhed (moderselskabet), som ejer hele eller den overvejende del af et andet selskab (datterselskabet), på andel i datterselskabets overskud allerede på tidspunktet for afslutningen af datterselskabets regnskab er således konkretiseret, at kravet må anses for at indgå i denne virksomheds formue. Heraf følger, at fordringen må medtages i moderselskabets årsregnskab allerede på det tidspunkt, hvor datterselskabets hertil svarende forpligtelse opstår i forhold til moderselskabet. Bundesgerichtshof var dog i tvivl om, hvorvidt denne bestemmelse er i overensstemmelse med kravene i fjerde direktiv.

14 Bundesgerichtshof besluttede derfor at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Er det i strid med den i artikel 31, stk. 1, litra c), aa), i fjerde direktiv af 25. juli 1978 (78/660/EØF) indeholdte bestemmelse, hvorefter kun den fortjeneste, der er konstateret på balancetidspunktet, må medtages, og det i direktivets artikel 59 fastslåede princip om anvendelse af den såkaldte 'equity'-metode, at det krav på andel i overskuddet, en virksomhed har i et 'Gesellschaft mit beschränkter Haftung' (selskab med begrænset ansvar af anpartsselskabstypen), hvori den alene er selskabsdeltager, og for hvilket formodningen om afhængighed i henhold til § 17, stk. 2, i Aktiengesetz ('aktieselskabslov') og koncerntilhørsforhold i henhold til § 18, stk. 1, nr. 3, i Aktiengesetz ikke er afkræftet, allerede på tidspunktet for regnskabsafslutningen i det kontrollerede selskab anses for at tilhøre den virksomhed, der ejer hele eller den overvejende del af indskudskapitalen, og således samtidigt bliver aktiveret under forudsætning af, at begge virksomheder har samme regnskabsår, og at det

kontrollerede selskabs generalforsamling træffer beslutning om godkendelse af årsregnskabet og anvendelse af overskuddet på et tidspunkt, hvor revisionen af eneanpartshaver-virksomhedens årsregnskab endnu ikke er afsluttet?«

15 Det bemærkes indledningsvis, at som det fremgår af det præjudicielle spørgsmål og forelæggelseskendelsen, vedrører spørgsmålet en situation med en række særlige forhold:

— Moderselskabet er eneanpartshaver i datterselskabet og kontrollerer dette.

— Efter national ret udgør moderselskabet og datterselskabet en koncern.

— De to selskabers regnskabsår er sammenfaldende.

— Datterselskabets årsregnskab for det omhandlede år blev godkendt af dette selskabs generalforsamling, inden revisionen af moderselskabets årsregnskab for samme regnskabsår var afsluttet.

— Det fremgår af datterselskabets årsregnskab for det omhandlede regnskabsår, således som dette er godkendt af selskabets generalforsamling, at datterselskabet på tidspunktet for regnskabsafslutningen — den sidste dag i regnskabsåret — havde hensat udbytte til moderselskabet.

— Den nationale domstol finder på grundlag af formodningsreglerne i national ret vedrørende forholdet mellem moderselskab og datterselskab, at moderselska-

bets krav på andel i det omhandlede overskud på tidspunktet for regnskabsafslutningen i de to selskaber er således konkretiseret, at kravet må anses for på dette tidspunkt at indgå i moderselskabets formue.

16 Med hensyn til den ændrede affattelse af fjerde direktivs artikel 59, som den forelæggende ret har henvist til, er det tilstrækkeligt at bemærke — således som generaladvokaten også har anført i punkt 12 i forslaget til afgørelse — at denne bestemmelse ikke kan have betydning ved afgørelsen af hovedsagen, da den tyske lovgiver ikke har udnyttet den mulighed, den har efter bestemmelsen, således at de heri omhandlede værdiansættelsesmetoder ikke finder anvendelse i Tyskland.

17 Hvad angår fjerde direktivs artikel 31 bemærkes, at formålet hermed er at samordne de enkelte medlemsstaters bestemmelser vedrørende opstilling og indhold af årsregnskab for visse selskabsformer (jf. første betragtning). Med henblik på at samordne indholdet af årsregnskabet fastslås i direktivet princippet om et »pålideligt billede«, som er det overordnede mål med direktivet. Princippet indebærer, at årsregnskabet for de af fjerde direktiv omfattede selskabsformer skal give et pålideligt billede af deres aktiver og passiver, økonomiske stilling og resultatet (jf. fjerde betragtning til fjerde direktiv og artikel 2, stk. 3 og 5).

18 Princippet om et pålideligt billede skal i størst muligt omfang gennemføres ved anvendelse af de almindelige principper i fjerde direktivs artikel 31. I dette tilfælde er navnlig principperne i artikel 31, stk. 1, litra c), aa) og bb), og litra d), af betydning.

19 For det første fremgår det af artikel 31, stk. 1, litra c), aa), at kun den fortjeneste, der er konstateret på balancetidspunktet, må medtages i regnskabet.

20 For det andet bestemmes det i artikel 31, stk. 1, litra d), at der i regnskabet skal tages hensyn til indtægter og udgifter vedrørende det år, som regnskabet omfatter, uden hensyn til det tidspunkt, hvor disse indtægter indgår eller udgifter udbetales.

21 For det tredje bestemmes det i artikel 31, stk. 1, litra c), bb), vedrørende risici og tab, som opstår i løbet af regnskabsåret, at der skal tages hensyn hertil, selv om de først bliver kendt mellem balancetidspunktet og det tidspunkt, hvor balancen vedrørende dette årsregnskab udarbejdes.

22 Det fremgår af disse bestemmelser, at overholdelsen af princippet om et pålideligt billede sikres ved, at der tages hensyn til alle forhold — konstateret fortjeneste, indtægter og udgifter, risici og tab — som faktisk vedrører det pågældende regnskabsår.

23 I det foreliggende tilfælde er fortjenesten ifølge datterselskabets årsregnskab konstateret i datterselskabet i regnskabsåret 1989 og er af dette hensat til moderselskabet pr. 31. december 1989, dvs. inden regnskabsårets udløb. Inden moderselskabets regnskab vurderes, må den nationale domstol fastslå, at der ikke er tvivl om, at denne fremstilling af datterselskabets økonomiske stilling er i overensstemmelse med princippet om et pålideligt billede.

24 Det fremgår af det anførte, at såfremt datterselskabets regnskab er i overensstemmelse med princippet om et pålideligt billede, er det ikke i strid med bestemmelsen i fjerde direktivs artikel 31, stk. 1, litra c), aa), at den nationale domstol fastslår, at den omhandlede fortjeneste skal medtages i moderselskabets årsregnskab for det regnskabsår, i hvilket datterselskabet har hensat dette.

25 Den forelæggende rets spørgsmål skal herefter besvares med, at i et tilfælde, hvor

— et selskab (moderselskabet) er den eneste selskabsdeltager i et andet selskab (datterselskabet) og kontrollerer dette

— moderselskabet og datterselskabet efter national ret udgør en koncern

— de to selskabers regnskabsår er sammenfaldende

— datterselskabets årsregnskab for det omhandlede år er godkendt af dette selskabs generalforsamling, inden revisionen af moderselskabets årsregnskab for samme regnskabsår er afsluttet

— det fremgår af datterselskabets årsregnskab for det omhandlede regnskabsår, således som dette er godkendt af selskabets generalforsamling, at datterselskabet på tidspunktet for regnskabsafslutningen — den sidste dag i regnskabsåret — havde hensat udbytte til moderselskabet, og

— den nationale domstol finder at kunne lægge til grund, at datterselskabets årsregnskab for det omhandlede regnskabsår giver et pålideligt billede af selskabets aktiver og passiver, økonomiske stilling samt resultatet,

er det ikke i strid med bestemmelsen i fjerde direktivs artikel 31, stk. 1, litra c), aa), at den nationale domstol fastslår, at den omhandlede fortjeneste skal medtages i moderselskabets årsregnskab for det regnskabsår, i hvilket datterselskabet har hensat dette.

## Sagens omkostninger

26 De udgifter, der er afholdt af den tyske regering, Det Forenede Kongeriges regering og Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

vedrørende det spørgsmål, der er forelagt af Bundesgerichtshof ved kendelse af 21. juli 1994, for ret:

**I et tilfælde, hvor**

**— et selskab (moderselskabet) er den eneste selskabsdeltager i et andet selskab (datterselskabet) og kontrollerer dette**

**— moderselskabet og datterselskabet efter national ret udgør en koncern**

**— de to selskabers regnskabsår er sammenfaldende**

— datterselskabets årsregnskab for det omhandlede år er godkendt af dette selskabs generalforsamling, inden revisionen af moderselskabets årsregnskab for samme regnskabsår er afsluttet

— det fremgår af datterselskabets årsregnskab for det omhandlede regnskabsår, således som dette er godkendt af selskabets generalforsamling, at datterselskabet på tidspunktet for regnskabsafslutningen — den sidste dag i regnskabsåret — havde hensat udbytte til moderselskabet, og

— den nationale domstol finder at kunne lægge til grund, at datterselskabets årsregnskab for det omhandlede regnskabsår giver et pålideligt billede af selskabets aktiver og passiver, økonomiske stilling samt resultatet,

er det ikke i strid med bestemmelsen i artikel 31, stk. 1, litra c), aa), i Rådets fjerde direktiv 78/660/EØF af 25. juli 1978 på grundlag af traktatens artikel 54, stk. 3, litra g), om årsregnskaberne for visse selskabsformer, som ændret ved Rådets syvende direktiv 83/349/EØF af 13. juni 1983 på grundlag af traktatens artikel 54, stk. 3, litra g), om konsoliderede regnskaber, at den nationale domstol fastslår, at den omhandlede fortjeneste skal medtages i moderselskabets årsregnskab for det regnskabsår, i hvilket datterselskabet har hensat dette.

Edward Puissochet Moitinho de Almeida

Gulmann Wathelet

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 27. juni 1996.

R. Grass

Justitssekretær

D.A.O. Edward

Formand for Femte Afdeling